

Venezuela'yı Krize Götüren Süreç

Mart ayının sonundan bu yana sokak gösterilerinin devam ettiği ve 120'den fazla insanın öldüğü Venezuela'da, pazar günü bir grup askerın "anayasal düzenin yeniden tesis edilmesi için başlatılan sivil ve askerî bir eylem" olduğunu ifade ettikleri bir ayaklanma yaşandı. Söz konusu ayaklanma hükümete bağlı askerî birlikler tarafından hızlıca bastırıldı.

Krizin Arka Planı

En büyük gelirini petrol satışlarından elde eden Venezuela'da, küresel piyasalarda petrol fiyatlarının düşmesi, ülkenin ağır bir ekonomik ve siyasi krize sürüklenmesi sürecini tetikledi. Ülkede yüksek enflasyon, gıda ve ilaç kıtlığı ve artan suç oranları, büyük bir toplumsal hoşnutsuzluk yaratmış durumda. Bunlara ek olarak, Venezuela Devlet Başkanı Nicolas Maduro liderliğindeki hükümetin kontrol ettiği Yüksek Mahkeme'nin, 31 Mart'ta Kongre'nin yetkilerini elinden aldığını açıklaması, muhalefet yanlılarının sokak protestolarını başlatmasına sebep oldu.

Sokak protestoları her ne kadar Yüksek Mahkeme'nin kararı sonrasında başlamış olsa da gösterilerin tek sebebi bu değil. Olaylara ülkede Chavez döneminde uygulanan bazı politikaların sebep olduğunu söylemek yanlış olmaz. 1998 yılında devlet başkanlığına seçilen Chavez, Venezuela'yı 21. yüzyıl sosyalizmi^[1] ve Latin Amerika'nın birleşmesini amaçlayan Bolivarçılık siyasi öğretilerine göre yönetti. Bu bağlamda Venezuela'da önceki yıllarda uygulanan ve büyük eşitsizliklere yol açan neoliberal ve özelleştirici politikalara karşı ciddi reformlar gerçekleştirildi. Benimsenen Bolivarçılık siyasi öğretisinden yola çıkılarak "Bolivarçı devrim" adı verilen bu süreçte başta sağlık, eğitim ve sosyal hizmetler olmak üzere ciddi kamu yatırımları gerçekleştirildi. Bunun yanı sıra ülkenin en büyük gelir kaynağı olan petrolden elde edilen gelirlerin halka adil bir şekilde dağıtılması adına da adımlar atıldı. Uygulanan bu reformlardan rahatsız olan bazı muhaliflerin protestolar düzenlemesi, buna karşın Chavez'i destekleyenlerin sokağa dökülmesi ile ülkede sokak çatışmaları başladı ve ordunun halk tarafından bastırılan başarısız bir darbe girişimi oldu.

Karizmatik bir lider olmasının yanı sıra Chavez'in yönetimi sırasında dünyadaki petrol fiyatlarının genel olarak yükselmesi, uygulanan reformların başarılı gözükmesini sağladı.

Kırılma Noktası

Chavez, uyguladığı kamulaştırma politikaları ile uluslararası şirketlerin ve zengin Venezuelalıların sahip olduğu petrol tesislerini, fabrikaları ve çiftlikleri ele geçirdi. Ancak bu kamulaştırmalar sonucunda ülkede yabancı yatırımlar durdu, verimlilik düştü.

Petrol fiyatlarının yüksek olmasına bağımlı hale gelen ekonomik yapı, 2014 yılından itibaren petrol fiyatlarının düşmesi ile birlikte çöktü. Ekonomik krizin ortaya çıkmasıyla enflasyon oranları arttı, emeklilik maaşları 10 dolar seviyesine geriledi. Ekonomik refahın gerilemesi, toplumdaki suç oranlarının da artmasına neden oldu.

Tüm bu olumsuz gelişmeler Chavez'in halefi olarak gösterdiği Nicolas Maduro'nun devlet başkanı olarak göreve başladığı 2013 yılından sonra meydana geldi. Bundan dolayı Maduro, devlet başkanı seçildikten sonra halkın desteğini kaybetmeye başladı. Son yapılan parlamento seçimlerinde, daha öncesinde parçalı olan muhalefet *Mesa de la Unidad Democrática/MUD* (Demokratik Birliktelik için Masa) adı verilen bir oluşum altında toplandı ve meclisin dörtte üçünü alarak Maduro karşısında tam bir zafer kazandı.

Çoğunluğu kaybeden ve bir sonraki başkanlık seçimlerini kazanması imkânsız gibi duran Maduro, iktidarı kaybetmemek adına farklı politikalar izlemeye başladı. Bu bağlamda muhalefetin çoğunlukta olduğu parlamentoyu devre dışı bırakmak için yeni bir anayasa hazırlayacak Kurucu Meclis için seçime gitmeyi kararlaştırdı. Kurucu Meclis'te muhaliflerin kazanmasını engellemek adına da aday olmalarının önüne geçmek için talimat verdi.

Alınan bu karar, başta ülkedeki muhalefet olmak üzere bölgesel ve küresel aktörlerin sert eleştirilerine

sebepler oldu. Hatta birçok muhalif, anayasa yazmak üzere seçilen yeni yasama organı olan Kurucu Meclis'in meşru olmadığını iddia ediyor. Hükümetin bu hamleyle muhalefet kontrolündeki parlamentoyu bay-pas ederek gücünü daha da artırmayı hedeflediği öne sürülüyor.

Öne sürülen iddiaların gerçekleri yansıtmadığını söylemek ise pek mümkün değil. Çünkü artık ülkede, birbirini tanımayan ve engellemeye çalışan iki parlamento mevcut. Ayrıca Anayasa Kurucu Meclisi'nin istediği kurumu lağvetme yetkisi bulunuyor.

Bu sorunlar üzerine, 2002 yılında, Chavez döneminde olduğu gibi, ülkede yaşanan çatışmaları bahane eden bir grup asker, pazar sabahı Maduro'ya karşı ayaklanma çağrısında bulundu ve bu bağlamda bir askerî üsse saldırdı. Bu ayaklanma hükümet yanlısı askerler tarafından hemen bastırıldı. Bu kalkışma bastırılmış olmasına rağmen, ülkenin içinde bulunduğu mevcut durumdan hiç kimsenin memnun olmadığı ve çatışmaların şiddetinin artabileceği ihtimali göz önünde bulundurulduğunda, Venezuela'da önümüzdeki günlerde de benzer askerî müdahalelerin olması mümkün görünüyor. Ancak 1948-1958 yılları arasında darbe yönetimi altında yaşamış olan Venezuela halkı, her ne olursa olsun tekrar bu tarz bir yönetimi istemiyor.

Venezuela örneğinde de görülüyor üzere, toplumsal sorunları anlama konusunda başarılı olan sosyalist sistemlerin çözüm bulma konusunda aynı başarıyı gösterebildiklerini söylemek pek mümkün değil. Ekonomik açıdan yürütülmesi planlanan politikaların başarısızlığı yanı sıra, diğer sosyalist ülkelerde olduğu gibi Venezuela'da da halkın iradesi göz ardı edilmiş durumda. Halkın talep ve istekleri göz ardı edilmeye devam edildiği takdirde Suriye'de olduğu gibi Venezuela'da da bir iç savaş yaşanması olasıdır söz konusu. Ancak bu noktada krizin aşılması adına başta ABD olmak üzere küresel güçlerden medet beklememek gerekiyor. Çünkü söz konusu güçlerin demokrasi getireceklerini iddia ettikleri diğer ülkelerde, demokrasiden öte kaosu hâkim olduğu en çarpıcı örnekleriyle gün gibi ortada.

[1] 21. yüzyıl sosyalizmi; 20. yüzyılda Sovyetler Birliği ve Doğu Bloku ülkelerinin uyguladıkları sosyalist ilkelerin başarısızlıklarını katılımcı demokrasi yoluyla çözüleceğini öngören sosyalizm fikri.